

Redogörelse

1981/82: 18

från svenska delegationen vid Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling rörande församlingmötena under tiden maj 1981–januari 1982 (33:e sessionen)

1982-03-15

Till riksdagen

Svenska delegationen hos Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling överlämnar bifogade redogörelse för de tre församlingmötena i Strasbourg (maj 1981, september–oktober 1981 och januari 1982) som ägde rum under församlingens 33:e årssession. Till redogörelsen är fogad en förteckning över församlingens samtliga rekommendationer, resolutioner och andra beslut under samma tidsrymd.

På delegationens vägnar:

BENGT SJÖNELL

John HM Hagard

Innehållsförteckning

1. Allmänt om församlingens arbete	3
2. Den svenska representationen	4
3. Politiska frågor och frågor som rör europeiska icke-medlemsländer	6
4. Ekonomi – utvecklingsarbete	14
5. Sociala frågor – hälsovård	18
6. Juridiska frågor	19
7. Kultur och utbildning	20
8. Vetenskap, teknologi och miljö	21
9. Befolknings- och flyktingfrågor	24
10. Jordbruk	26
11. Budget, administration, procedur m. m.	27
Bilaga: Förteckning över församlingens beslut	29

Redogörelse från den svenska delegationen vid Europarådets parlamentariska (rådgivande) församling avseende tiden maj 1981–januari 1982 (33:e sessionen)

1. Allmänt om församlingens arbete

Europarådets parlamentariska församlings 33:e session var stadgeenligt fördelad på tre delsessioner. De ägde rum under tiden den 11– den 15 maj 1981, den 30 september– den 8 oktober 1981 och den 25– den 29 januari 1982. Dessa plenarmöten hölls i Strasbourg.

Församlingens s. k. minisession hölls i år undantagsvis också i Strasbourg under tiden den 29 juni– den 2 juli 1981. Då sammanträdde församlingens ständiga utskott och nio andra utskott.

De helt dominerande frågorna under den 33:e sessionen hade anknytning till utvecklingen i Turkiet. Vid januarimötet antog församlingen en resolution som gick ut på dels att Turkiet tills vidare bör vara kvar som medlem i Europarådet, dels att medlemsregeringarna bör dra landet inför Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna med anledning av de många rapporter som förekommit om brott i Turkiet mot den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter.

När utrikesminister Ola Ullsten vid majmötet presenterade ministerkommitténs sedvanliga verksamhetsrapport tog han också upp flera frågor i egenskap av Sveriges utrikesminister. Det var allvarligt, ansåg han, att rapporter då fortfarande visade att tortyr förekom i Turkiet. Därför måste Europarådet spela en konstruktiv roll i demokratiseringsprocessen i landet, samtidigt som organisationen måste vara en krävande observatör av utvecklingen. Han underströk att Europarådet är en organisation uteslutande för demokratier i Europa.

Den dittillsvarande församlingspresidentens mandat upphörde i och med majmötets inledning. Strax innan valet av efterträdare skulle påbörjas den första mötesdagen drog sig en av de tre kandidaterna, den franske gaullisten Jean Valleix, tillbaka. Församlingen valde den förre spanske utrikesministern José Maria Areilza med 79 röster. Den maltesiske ledamoten Vincent Tabone erhöll 56 röster.

Vid höstmötet framträdde som gästtalare Frankrikes Europaminister André Chandernagor och Frankrikes sigillbevarare eller justitieminister Robert Badinter. De uppehöll sig vid det förhållandet att Frankrike nyligen accepterat möjligheten för enskilda att klaga i enlighet med den europeiska konventionen om mänskliga rättigheter resp. att då nyligen det franska parlamentets majoritet beslutat biträda regeringens förslag om avskaffande av dödsstraffet.

2. Den svenska representationen

Till den 33:e års-sessionen anmälde riksdagen följande valda ombud och suppleanter i församlingen och dess organ.

Ombud:

Bengt Sjönell (c), delegationens ordförande
 Stig Alemyr (s), delegationens vice ordförande
 Anders Björck (m)
 Carl Lidbom (s)
 Björn Molin (fp) till den 2 juni 1981
 Nils Erik Wååg (s)
 Kerstin Anér (fp) från den 9 juni 1981

Suppleanter:

Einar Larsson (c)
 Lennart Pettersson (s)
 Inger Lindquist (m)
 Anita Gradin (s)
 Kerstin Anér (fp) till den 9 juni 1981
 Kurt Hugosson (s)
 Daniel Tarschys (fp) från den 9 juni 1981

Ombuden och suppleanterna är fördelade på församlingens fjorton utskott, vilka sammanträder i samband med församlingens plenarmöten och även mellan dessa. I utskotten bereds de ärenden som församlingen har att besluta om. På grundval av utskottens betänkanden och förslag antar församlingen rekommendationer till ministerkommittén, resolutioner, yttranden och direktiv. Ett av utskotten, kallat det ständiga utskottet, har fullmakt att besluta på församlingens vägnar under tider då församlingen inte sammanträder i plenum.

De svenska ombuden och suppleanterna har under verksamhetsperioden varit fördelade på församlingens utskott på följande sätt:

	<i>Ordinarie</i>	<i>Suppleanter</i>
Ständiga utskottet	Björck Gradin	Sjönell Alemyr
Politiska utskottet	Molin ¹ Lidbom	Sjönell ² Gradin
Utskottet för ekonomi och utveckling	Björck Alemyr	Molin ² Pettersson

¹ Ersattes i september av Sjönell.

² Ersattes i september av Tarschys.

Social- och hälsovårdsutskottet	Lindquist Hugosson	Larsson Gradin
Juridiska utskottet	Lindquist Lidbom	Molin ² Hugosson
Kultur- och utbildningsutskottet	Anér Alemyr	Björck Pettersson
Utskottet för vetenskap och teknologi	Sjönell Pettersson	Anér Wååg
Utskottet för regionplanering och kommunala frågor	Sjönell ² Wååg	Larsson Pettersson
Utskottet för befolknings- och flyktingfrågor	Anér Gradin	Lindquist Hugosson
Utskottet för procedurfrågor	Lindquist	Lidbom
Jordbruksutskottet	Larsson	Lidbom
Utskottet för europeiska icke-medlemsländer	Gradin	Molin ¹
Utskottet för förbindelserna med de nationella parlamenten och allmänheten	Björck	Alemyr
Budgetutskottet	Wååg	Lindquist

Vid majmötet omvaldes Anita Gradin som ordförande i befolknings- och flyktingutskottet och som vice ordförande i utskottet för europeiska icke-medlemsländer. Lennart Pettersson omvaldes som förste vice ordförande i utskottet för vetenskap och teknologi. Kurt Hugosson omvaldes till vice ordförande i utskottet för social- och hälsovårdsfrågor.

Flertalet utskott har tillsatt underutskott, vilka i många fall är tämligen permanenta år från år medan andra kan utses med anledning av en särskild fråga. Följande svenska delegater har under verksamhetsperioden eller del av den varit ledamöter av sådana underutskott:

Carl Lidbom av det politiska utskottets underutskott för läget i Mellanöstern, av dess underutskott för läget i Turkiet samt av dess underutskott för mänskliga rättigheter i Latinamerika; Anders Björck av ekonomiska utskottets underutskott för förbindelserna med internationella organisationer; Kurt Hugosson av socialutskottets underutskott för den europeiska

¹ Ersattes i september av Sjönell.

² Ersattes i september av Tarschys.

sociala stadgan; Kurt Hugosson av juridiska utskottets underutskott för havsrätten och Inger Lindquist av dess underutskott för läget i Turkiet; Stig Alemyr av kultur- och utbildningsutskottets underutskott för det europeiska arkitektur- och konstlivet; Kerstin Anér av dess underutskott för ungdom och idrott; Lennart Pettersson ordförande och Kerstin Anér ledamot av vetenskaps- och teknikutskottets underutskott för databehandling och telekommunikationer; Bengt Sjönell av dess underutskott för energipolitiska frågor och Lennart Pettersson av dess arbetsutskott för den femte vetenskapliga parlamentarikerkonferensen samt Lennart Pettersson och Nils Erik Wååg av den europeiska blandade kommittén för vetenskapligt samarbete; Nils Erik Wååg av regionalutskottets underutskott för Europapriset och för främjande av Europatanken och Lennart Pettersson av dess underutskott för europeiska regionalproblem; Anita Gradin av befolknings- och flyktingutskottets underutskott för internationell migration; Anita Gradin ordförande och Kurt Hugosson ledamot av dess underutskott för demografiska och utvecklingsproblem samt Anita Gradin ordförande i dess underutskott för mänskliga rättigheter i Latinamerika; Einar Larsson av jordbruksutskottets underutskott för fiskefrågor samt Anders Björck ordförande i det samlade utskottet för förbindelser mellan parlamentariker och icke statliga organisationer under utskottet för förbindelserna med de nationella parlamenten och allmänheten.

3. Politiska frågor och frågor som rör europeiska icke-medlemsländer

Turkiet

I samband med kuppen i Turkiet den 12 september 1980 upplöstes det turkiska parlamentet. Den 1 oktober samma år konstaterade Europarådsförsamlingen bl. a. att möjligheten för turkiska parlamentariker att delta i församlingens arbete skulle upphöra i och med majmötet 1981 för den händelse inte ett nytt parlament konstituerats dessförinnan. Trots att inga nya val skett i Turkiet drev flera ledamöter vid *majsessionen* tanken att *turkiska f. d. parlamentariker skulle ges möjlighet att även fortsättningsvis ta säte och stämma i församlingen*. Den svenska delegationen intog enhälligt ståndpunkten att detta helt skulle strida mot Europarådets stadga och församlingens gällande procedurregler. Denna ståndpunkt framförde Bengt Sjönell på delegationens vägnar.

Församlingen beslöt i direktiv nr 398 att det skulle vara regelvidrigt att förlänga mandatet för den tidigare turkiska parlamentarikerdelegationen i församlingen. Beslutet fattades med röstsiffrorna 51-48 och 10 nedlagda röster. Formuleringen till beslutet hade framlagts av den danske socialdemokraten Lasse Budtz och den brittiske konservative ledamoten Sir Frederic Bennet. Förslaget utgjorde en av komponenterna i ett kompromisspaket. Den andra delen utgjordes av att församlingen skulle anta ett mjukt utformat

beslut i frågan rörande det politiska läget i Turkiet utan att ändringsförslag till detta skulle medges. Med motiveringen att ett enda tilläggsförslag röstades igenom till det sistnämnda beslutet drog sig Sir Frederic tillbaka som medförslagsställare till förslaget om icke-förlängning av fullmakterna.

Också i fråga om det *politiska läget i Turkiet* blev utvecklingen livlig. Politiska utskottet visade sig oförmöget att fatta beslut om en text att framläggas inför församlingen. Utskottets rapportör, Ludwig Steiner, österrikiska folkpartiet, hade utarbetat en rapport efter att ha besökt Turkiet. Inte heller denna kunde utskottet enas om att föra vidare till församlingens plenum. Steiner kom därför att i eget namn lägga fram ett utkast till direktiv (dok. 4723). Detta blev i sin tur föremål för tio ändrings- och tilläggsförslag, flertalet ägnade att skärpa den text som Steiner personligen utarbetat. Ett av dessa tilläggsförslag vann majoritet, nämligen det i vilket församlingen understryker den absoluta nödvändigheten av att all tortyr och annan förnedrande behandling av fångar i Turkiet upphör, att rättegångar påskyndas samt att möjligheten att hålla personer häktade i 90 dagar utan dom och rannsakan reduceras.

Även med det nyssnämnda tillägget kom församlingens direktiv nr 397 att i sak innebära att frågan om suspension eller uteslutning av Turkiet som medlem i Europarådet sköts på framtiden.

Anita Gradin förklarade att samstämmiga rapporter från Turkiet vittnade om att militärregeringen systematiskt sökt få kontroll över alla organisationer genom att antingen tvinga ledarna för dessa att följa regeringens politik eller genom att förbjuda organisationerna. Hon kunde konstatera att det fanns klara bevis för att mänskliga rättigheter kränktes. Hon kritiserade den beryktade 90-dagarsregeln avseende häktning utan rannsakan och dom och föreslog att Europarådet sände en oberoende observatör till de rättegångar som pågick. Särskilt allvarliga fann hon de möjligheter som nu utnyttjades att beröva turkiska medborgare deras medborgarskap. På nytt efterlyste Gradin en exakt tidtabell från militärregeringen rörande återgång till demokrati i landet.

Björn Molin ansåg att eftersom Turkiet saknade parlament och alltså inte längre var en demokrati så kunde inte landet längre vara medlem i Europarådet eller sända representanter till dess parlamentariska församling. Ett land utan rätt för politiska partier att verka, utan facklig organisationsrätt och utan religionsfrihet kunde aldrig beskrivas som en demokrati. Inte heller kunde ett sådant tillstånd ursäktas eller förklaras med goda avsikter i övrigt. Molin konstaterade att ministerkommittén oundvikligen skulle komma att behöva ta ställning till frågan om suspension av Turkiets medlemskap i Europarådet.

Debatten blev kort vid *höstmötet* eftersom församlingen beslutat uppskjuta en grundlig behandling av frågan till januarimötet 1982. Politiska utskottets rapportör Ludwig Steiner från österrikiska folkpartiet ansåg att

innan man beslutade om Turkiet skulle kvarstå som medlem i Europarådet måste ytterligare information inhämtas om två huvudproblem i landet: återupprättandet av demokratiska institutioner och respekten för mänskliga grundläggande fri- och rättigheter (dok. 4784).

Församlingen antog en resolution (nr 757) med ett större antal avstående röster från dem som ansåg att den var för tam. I dess inledning understryks ånyo att det rådande läget i landet är oförenligt med Europarådets stadga. Församlingen tar inte ställning till inrättandet av författningsförsamlingen i Turkiet i avvaktan på att den visar vad den står för. En vädjan riktas till den turkiska regeringen att inte utesluta dem som var företrädare för politiska partier före den 11 september 1980 (kuppen ägde rum den 12 september) från att medverka i författningsförsamlingen.

Vid *januarimötet* samlade debatten ett femtiotal talare. I början av januari 1982 hade ett av ledamöter i församlingens juridiska resp. politiska utskott sammansatt underutskott besökt Turkiet för att bilda sig en uppfattning om läget. På det politiska planet hade situationen i någon mån förändrats genom det nyårsbudskap i vilket generalen Evren bekantgjort en tänkt tidsplan för återgång till demokrati i landet. På mänskliga rättighetsområdet kunde dock knappast konstateras några förändringar till det bättre.

Debatten kom att präglas av i huvudsak tre åsiktsriktningar. Den ena, främst företrädd av brittiska konservativa ledamöter och några meningsfränder på kontinenten, hävdade att man inte fick se utvecklingen i Turkiet efter kuppen isolerad utan jämföra denna med vad läget var före den 12 september 1980. Man skulle då finna att situationen var väsentligt bättre i dag, särskilt när det gällde medborgarnas personliga säkerhet. Den demokrati som enligt dessas uppfattning fanns före kuppen var inte värd namnet. Att tortyr fortfarande förekom vitsordades men ursäktades med att det var att begära för mycket att militärerna skulle få bukt med denna avart av myndighetsutövning blott på arton månader.

En annan riktning företräddes av grekiska, portugisiska och spanska ombud, de italienska kommunisterna samt några radikala socialister, bl. a. i den nederländska delegationen. De ansåg att Europarådets trovärdighet stod på spel och frågade vilka åtgärder som skulle behöva företas utöver dem som militärerna i Turkiet vidtagit för att Europarådsstadgans bestämmelser om uteslutning eller suspension av en medlem skulle tillämpas. De förespråkade därför att församlingen skulle rekommendera ministerkommittén åtgärder enligt stadgans artikel 8. För de unga demokratierna i Portugal och Spanien var det dessutom av särskild vikt att de som i dessa länder umgicks med tankar på att vända demokratin över ända fick klart för sig att det inte skedde utan att Europarådet reagerade.

Den uppfattning som först formulerades inom de skandinaviska delegationerna och som småningom vann anklang hos församlingens majoritet menade att möjligheterna för Europarådet att påskynda en utveckling som

leder till demokrati i Turkiet bäst tjänades av att Turkiet fortfarande var kvar i organisationen. Möjligheten att öva påtryckningar på militärregeringen skulle därmed bevaras. Denna mjuka linje i medlemskapsfrågan paradades med en hård i vad avsåg tortyr och annan förnedrande behandling. Åtskilliga talare erinrade om de rapporter, främst från Amnesty International, som vittnade om att tortyr inte bara fortfarande förekom utan syntes göra detta i ökad utsträckning. Andra pekade på rättegångarna mot fackliga ledare, som anklagats för att de fullgjort sina fackliga uppdrag. Mot denna bakgrund borde Turkiet dras inför Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna av några av organisationens medlemsregeringar.

Bengt Sjönell erinrade i sitt inlägg om de olika beslut som församlingen fattatsedan kuppen 1980. De tydde på att församlingen velat se tiden an. I ett läge då politiska partier upplösts och deras tillgångar konfiskerats och då den turkiska författningsförsamlingen dirigerades av militärerna så att dess verksamhet inte ens kunde betecknas som skendemokrati var tiden nu mogen för Europarådsförsamlingen att skrida till handling. Detta var så mycket angelägnare som kränkningar mot mänskliga rättigheter, såsom tortyr, nu syntes utövas t. o. m. av militärregimen själv. Sjönell förespråkade fortsatt medlemskap för Turkiet samtidigt som process inleddes inför mänskliga rättighetskommissionen.

Carl Lidbom pekade också på att Europarådsförsamlingens olika uttalanden lett i det närmaste ingenstans. Den turk som kritiserade regeringen riskerade fängelsestraff. Det var högförräderi att organisera ett oberoende politiskt parti. Regeringen förnekade inte att tortyr förekom. En given slutsats borde därför bli att Turkiet borde uteslutas. Trots detta ansåg Lidbom det vara att föredra att behålla landet i Europarådet. Möjligheterna att påverka utvecklingen i Turkiet skulle därmed bibehållas. På sikt skulle också organisationens trovärdighet upprätthållas. Lidbom utvecklade hur en process inför mänskliga rättighetskommissionen borde igångsättas i enlighet med mänskliga rättighetskonventionens artikel 24 och framhöll att man genom en sådan process skulle utnyttja det för Europarådet unika maskineri, som är skapat för att skydda de mänskliga rättigheterna för medborgarna i Europarådsstaterna.

Inger Lindquist ansåg argumentet att tortyr förekom i Turkiet före den 12 september 1980 värdelöst. Det var ju inte lättare att bli torterad då än nu. Även om Europarådsförsamlingen inget gjorde då fick den inte sluta ögonen inför dagens situation. Hon förstod de svårigheter som den turkiska militärregeringen ställts inför med anarki och terrorism. Men tortyr kunde aldrig bli en tillåten metod för att bekämpa våld. Lindquist önskade inte döma. En del anklagelser var säkert sanna, andra kunde vara överdrivna. När man inom Europarådet förfogade över effektiva medel för att värna om de mänskliga rättigheterna var det angeläget att använda dem. Därför måste Europarådets kommission för de mänskliga rättigheterna få möjlighet att undersöka vad som pågick i turkiska fängelser och domstolar.

Politiska utskottet hade lagt fram en rapport som utarbetats av Ludwig Steiner och utskottets brittiske ordförande Tom Urwin, labour (dok. 4841 revised). Till det resolutionsutkast som fogats till rapporten framlades inte mindre än 42 ändrings- eller tilläggsförslag. Av dessa kom endast en handfull att vinna majoritet. En rapport med juridiska synpunkter på situationen i landet hade utarbetats av den tyske socialdemokraten Hans Bardens (dok. 4849).

Bland punkterna i resolutionen (nr 765) märks att församlingen anser att läget i Turkiet fortfarande är oförenligt med Europarådsstadgan men att Turkiets fortsatta medlemskap i organisationen ger denna möjlighet och skyldighet att övervaka återupprättandet av demokratiska institutioner och respekten för mänskliga rättigheter i landet. Församlingen uttrycker tillfredsställelse över att terrorismen har minskat men beklagar att detta inte medfört motsvarande upphävande av de undantag som gjorts från bestämmelserna i Europarådets mänskliga rättighetskonvention. Över rapporterna om förekomsten av tortyr och annan förnedrande behandling uttrycks oro. Församlingen beklagar att de politiska organisationerna i landet förvägras möjligheten att delta i det arbete som författningsförsamlingen bedriver. Det konstateras att Europarådet inte längre kan uppskjuta ett kraftfullt beslut i frågan utan risk för dess trovärdighet som en institution till skydd för de mänskliga rättigheterna.

Församlingen fördömer de brott mot mänskliga rättigheter som ägt rum, såsom upplösningen av de politiska partierna och fackföreningar, häktning och anhållanden på grund av någons åsikt, tortyr och förnedrande behandling av politiska fångar samt rättegångar vid vilka inga garantier finns för de åtalades försvar.

Medlemsregeringarna uppmärksammas på artikel 24 i Europarådets konvention om de mänskliga rättigheterna som gör det möjligt för fördragsslutande stater att inför mänskliga rättighetskommissionen påtala brott mot konventionens bestämmelser hos varje annan fördragsslutande stat. Församlingen anser att denna procedur bör användas i Turkiefallet för att fastställa i vilken utsträckning anklagelserna mot Turkiet om bruk av tortyr och andra brott mot mänskliga rättigheter är riktiga.

Resolutionen utmynnar i en katalog med uppmaningar riktade till den turkiska regeringen att vidta en rad åtgärder för att säkra återgången till demokrati och stärka skyddet av mänskliga rättigheter i landet.

Församlingen antog samtidigt en rekommendation (nr 936) och ett direktiv (406) i Turkietfrågan.

Övriga politiska frågor

Årets allmänpolitiska debatt vid *majmötet* rörande Europarådets inriktning kom denna gång i skymundan av Turkietfrågorna. De ärenden som behandlades denna gång var dels *förhållandet mellan Europarådsländerna på*

den ena sidan och Förenta staterna på den andra, dels den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen, ESK.

I ärendet om förhållandet till Förenta staterna förelåg en rapport från den franske gaullisten Jacques Baumel, politiska utskottets generalrapportör (dok. 4709).

Carl Lidbom ansåg att Baumel kanske gått överdrivet varligt fram och ibland blundat för de uppenbara skillnader som fanns i synen på världens problem mellan Reaganadministrationen och flertalet av Europarådets medlemsstaters regeringar och parlament. Särskilt fäste Lidbom uppmärksamheten på resolutionsförslaget formulering som tydde på att Förenta staterna och Västeuropa *torde* ha en gemensam uppfattning i frågan om mänskliga rättigheter. Var fanns denna samstämmighet i synen på utvecklingen i El Salvador och Turkiet samt på förhållandena i Sydafrika, frågade han. Lidbom önskade visst en fortsatt dialog mellan Västeuropa och Förenta staterna, men denna skulle då inte blott omfatta de tio EG-länderna utan de 21 Europarådsstaterna. Dessutom borde en sådan dialog, för att bära frukt, vara helt öppen och inte präglas av att man sökte undvika diskussion av de frågor varom olika uppfattningar rådde.

Parallellt med debatten om förbindelserna mellan Europa och Förenta staterna avhandlades en rapport av den spanske ledamoten Lopez Henares, demokratiska centerunionen, om den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensen (dok. 4724).

Inom ramen för den allmänpolitiska debatten antogs två resolutioner. Den om samarbetet mellan Europarådsstaterna och Förenta staterna understryker vikten av en utvidgad dialog mellan Europa och Amerika (nr 749) och resolutionen om ESK uttrycker förhoppningen att uppföljningsmötet i Madrid snarast skall kunna avslutas med positiva resultat (nr 750).

Jacques Baumel hade på utskottets uppdrag utarbetat en rapport också till höstmötet om *förbindelserna mellan Euro parådet och Förenta Staterna* (dok. 4772). Rapporten, som huvudsakligen uppehöll sig vid i det närmaste NATO-centrerade spörsmål, kritiserades härför. Kurt Hugosson sade att han i och för sig var beredd att acceptera det resolutionsförslag som förelåg men undrade samtidigt om Baumel och han levde i samma värld. Rapporten förbigick Reaganadministrationens likgiltighet inför nedrustningsopinionen i Europa. Detsamma gällde Washingtons attityd till förhållandena i tredje världen. Hur kunde rapportören förbigå det då nyligen avgivna amerikanska vetot i FN:s säkerhetsråd på resolutionsförslaget om Sydafrikas attack på Angola? Hugosson värdesatte att det gavs tillfälle till diskussion med företrädare för Förenta staterna i Europarådet men förstod inte varför Baumel ställde krav enbart på européerna och inte också på Förenta staterna när det gällde att åstadkomma ett bättre samförstånd över Atlanten. Av dessa skäl förklarade Hugosson att han skulle komma att avstå vid voteringen om resolutionen.

Bland punkterna i resolutionen (nr 758) märks uttalandet att varken Europa eller Nordamerika kan lösa 1980-talets utmaningar på egen hand. I ansträngningarna att lösa Mellanösternproblemen förespråkas gemensamma initiativ. Församlingen konstaterar att säkerheten i Europa kommer att ligga i vågskålen så länge som man inte lyckas skapa ett klimat av förtroende mellan öst och väst i den europeiska säkerhets- och samarbetskonferensens uppföljningsmöte i Madrid. Förhoppningar uttrycks om framsteg i de sovjetisk-amerikanska förhandlingarna om eurostrategiska vapen.

Inom ramen för behandlingen av Baumels nyssnämnda rapport, men utan egentlig debatt, antogs en resolution (nr 759) om *ESK:s uppföljningsmöte i Madrid*.

Debatten vid *januarimötet om läget i Polen* samlade nästan femtio talare. Den brittiske labourledamoten Ronald Brown konstaterade att det i det närmaste var omöjligt att komma fram till en gemensam västeuropeisk handlingslinje när det gällde att reagera på Lucianatten 1981 och dess följder i Polen. På konservativt håll hävdade flera talare att det som skett i Polen kunnat ske därför att väst så lamt reagerat på annan sovjetisk expansion. De nyligen träffade avtalen om gasleveranser från Sovjetunionen till flera europeiska stater kritiserades av dessa talare för att vara ett farligt steg. Det skulle sannolikt leda till ännu mindre vilja att kritisera Sovjetunionen i framtiden. När det gällde skuldkonsolidering för Polen intog dessa konservativa talare genomgående en hård attityd och Jacques Baumel underströk att väst inte kunde fortsätta att subsidiera existensen av en totalitär regim i Polen.

Bland socialdemokratiska och socialistiska talare tog man särskilt upp det angelägna i att inte låta pågående nedrustningssträvanden gå i stå. Att återgå till en politik liknande den som bedrevs under kalla kriget skulle enligt Knut Frydenlund inte hjälpa det polska folket, tvärtom. Vad gällde kritiken mot gasavtalen hävdade några att risken inte var särskilt stor eftersom det skulle finnas alternativa leverantörer att tillgå också i framtiden.

En talare fann det genant att man i debatten från flera håll så häftigt reagerat mot att det införts militärstyre i Polen samtidigt som man i samma kretsar var beredda att acceptera detta i Turkiet. En annan hävdade att utvecklingen i Polen inte var ett uttryck för svaghet i väst utan snarare ett tecken på djupgående sprickor inom Warszawapaktens allianssystem.

En i flertalet inlägg gemensam uppfattning var att utvecklingen i Polen, direkt eller indirekt stödd eller inspirerad av Sovjetunionen, utgjorde ett brott mot åtaganden i Helsingforsdeklarationen. Samfällt krävdes att krigslagarna upphävdes, att den fria fackliga rörelsen återupprättades samt att en dialog återupptogs med Solidaritet och kyrkan. Enighet rådde också om det angelägna i att med livsmedelsbistånd, helst via icke-statliga organisationer, lindra befolkningens lidande.

Bengt Sjönell menade att den senaste tidens utveckling visat det kommunistiska systemets verkliga natur. I det långa loppet kunde inte

kommunismen tolerera opposition eller politiska rörelser. Dess grund var förtryck. När kravet på demokrati i Polen hade gått så långt att det blev ett hot mot det kommunistiska systemet slogs strävandena mot liberalisering ned hårt. Också Sjönell pekade på åsidosättandet av slutakten från Helsingfors. Han var chockad av att polska medborgare dödats av militär och polis och fördömde brotten mot mänskliga rättigheter såsom massarresteringar av fackföreningsmedlemmar.

Händelserna i Polen var en angelägenhet för varje stat och varje människa, som måste kräva upphävande av militärlagarna och frisläppande av de anhållna, inkl. Lech Walesa.

Sjönell förstod att polackerna nu kände desperation och uppgivenhet. Den armé som de var stolta över och som en dag skulle skydda dem mot ryssarna hade nu gått Sovjetunionens ärenden. Myndigheterna hade valt våldets väg samtidigt som de insåg att den var hopplös. Vad det polska kommunistpartiet gjorde var i själva verket att det underskattade de polska arbetarnas radikalism och längtan efter förändringar. Nu tvingades man bevittna en s. k. normaliseringsprocess, som tidigare använts i Tjeckoslovakien. Denna metod innefattade lojalitetsförklaringar av envar, och politisk tillförlitlighet var avgörande för om man skulle få behålla sitt arbete.

För dem som levde i fria samhällen och i relativt välstånd var det under omständigheterna viktigt att visa stöd för det polska folket, särskilt genom generösa bidrag till den livsmedelshjälp som polackerna var i trängande behov av under den stränga vintern.

Jacques Baumel hade till debatten framlagt en rapport (dok. 4834) som beledsagades av ett resolutionsutkast. Detta blev föremål för ett stort antal ändrings- och tilläggsförslag, bl. a. ett från den svenska delegationen. När Bengt Sjönell presenterade detta förklarade han att den svenska delegationen önskade stryka den paragraf som innehöll uppmaning till en starkare samordning mellan Europas stater när det gällde åtgärder mot Polen och Sovjetunionen på det politiska, ekonomiska och finansiella området, därför att detta dels stred mot beslut som nyligen fattats av flera västeuropeiska stater, dels inte stod i samklang med Sveriges neutralitetspolitik. Förslaget nedröstades med en majoritet i storleksordningen 2 mot 1.

I den resolution (nr 763) som slutligen antogs med några enstaka nej- resp. avståenderöster tar församlingen med kraft avstånd från den polska militärens bruk av våld stödd av ett hot om intervention från Sovjetunionen samt anser att ikraftträdande av krigslagarna den 13 december 1981 gjorde slut på en utveckling mot en demokratisk process, som i högre utsträckning respekterade mänskliga rättigheter och som skedde på grundval av Solidaritets handlande. Solidaritet betecknas som en fackförening med djup folklig förankring som alltid kämpat med fredliga medel. Församlingen anser att det rådande läget i Polen utgör ett allvarligt hinder mot utvecklingen av den process i Europa som inleddes med principerna i slutakten från Helsingforskonferensen.

Församlingen anser vidare att den nuvarande regimen, som avvisas av en majoritet av det polska folket, inte kan tillåtas bestå utan att detta får allvarliga följder för förbindelserna mellan de båda Europahalvorna. Med tillfredsställelse noteras att de västliga demokratierna nu erkänner att minimivillkor för återupptagande av normala förbindelser och utbyte också på handelsområdet är upphävande av krigslagarna, frigivande av politiska fångar, återupprättande av den konstnärliga yttrandefriheten och respekt för andra yttrandefriheter samt förnyad dialog med Solidaritet och kyrkan. I resolutionen tillbakavisas kravet på att ESK:s uppföljningsmöte i Madrid inte skall ta upp läget i Polen och uppmanas Europarådets medlemsregeringar att vid nästa möte i Madrid insistera på att den polska regeringen respekterar slutakten från Helsingfors. Församlingen betonar att medlemsregeringarna och demokratier i hela världen fortsätter och utvidgar det humanitära biståndet och livsmedelshjälpen till det polska folket via icke-regeringsorgan för att därmed se till att den når dem som bäst behöver den.

I ett samtidigt antaget direktiv (nr 405) ges församlingens utskott för befolknings- och flyktingfrågor uppdraget att noga följa frågan om flyktingar från Polen och rapportera till församlingen härom.

Den belgiske socialisten Claude Dejardin hade på politiska utskottets uppdrag utarbetat en rapport (dok. 4835) om *förföljelse i Iran*. I debatten redogjorde flera av de nästan tjugo talarna för de erfarenheter de via främst Bahaianhängare i sina länder vunnit av den förföljelse som systematiskt bedrevs av dagens maktinnehavare i Iran. I den resolution (nr 768) som församlingen antog enhälligt beklagar församlingen bl. a. det ringa inflytande som Europarådets medlemsregeringar kan öva på dem som i dag har makten i Iran. Församlingen stöder uttryckligen de ställningstaganden i saken som gjorts av FN:s mänskliga rättighetskommissions underkommitté för förhindrande av diskriminering och skydd av minoriteter. Det ges uttryck för församlingens solidaritet med de personer och samfund, inkl. Bahai, vilka behandlas orättvist eller förföljs och uppmanar de iranska myndigheterna att låta Bahaisamfundet omfattas av de konstitutionella garantier för religiösa, etniska och filosofiska minoriteter som återfinns i den nya iranska författningen. Europarådets medlemsregeringar uppmanas att använda varje tillfälle som erbjuds att övertyga den iranska regeringen om nödvändigheten av respekterande av de internationella överenskommelser som landet ingått och som garanterar personlig säkerhet och äganderättsskydd samt medborgarnas individuella rätt och grundläggande friheter.

4. Ekonomi – utvecklingssamarbete

Till *majmötet* hade den isländske ledamoten Olafur Grimsson, folkalliansen, utarbetat en rapport om *globala framtidsutsikter: människans behov och*

jordens resurser (dok. 4706). I sin introduktion av rapporten menade han att traditionell utvecklingsoptimism fått en avgörande knäck. Världsekonomin problem var lika stora nu som på 1930-talet. Om ingenting gjordes hotade en världsvid kris som kunde bli ett hot mot internationell fred och säkerhet. Efter studium av den långa rad vetenskapliga analyser som gjorts i olika organ kom Grimsson fram till att kunskap nu fanns om problemens vidd; vad som saknades var politisk vilja och ledarskap.

Bland de allvarligaste problemen såg han befolkningsexplosionen, flykten från landsbygden, särskilt i u-länderna, bristen på vatten och energiförsörjningsproblemet i hela dess vidd. Europas välstånd i framtiden var intimt sammanvävt med möjligheterna att nå en lösning på u-ländernas ekonomiska problem.

Stig Alemyr, som verksamt bidragit till att rapporten, trots invändningar om att försvarsfrågor inte borde avhandlas i Europarådet, kom att innehålla ett avsnitt om betydelsen av nedrustning för att friställa resurser för utvecklingsansträngningar, anförde en rad exempel på obalansen mellan ekonomierna i nord och syd. Han pekade på att vapenexporten från i-länderna årligen uppgick till 20,7 miljarder dollar under det att det samlade årliga biståndet från i-länderna blott uppgick till 24 miljarder dollar. Rustningsspiralen innebar att många tvingades dö av hunger och dåligt vatten, barn växte upp handikappade både kroppsligen och mentalt och många gamla glömdes. Många tvingades leva med fruktan och hat. Om något år beräknades de samlade rustningskostnaderna årligen att uppgå till 600 miljarder dollar. Alemyr ansåg att ansträngningar borde göras för att bromsa denna utveckling. Om endast 4 % av det nämnda beloppet anslogs till u-landsbistånd skulle man i ett slag fördubbla det årliga samlade biståndsfördet till u-länderna.

I församlingens mycket omfattande resolution (nr 747) återfinns en katalog över de ekonomiska och utvecklingsproblem som världen lider av i dag. Europarådsstaterna uppmanas att på en lång rad punkter aktivt och i positiv anda medverka i de olika förhandlingsfora där man i dag verkar för en ny ekonomisk världsordning. Bländ mer konkreta punkter återfinns uppmaningen till medlemsstaterna att senast år 1985 uppnå målet på 0,7 % av bruttonationalprodukten i offentligt bistånd. En annan punkt gäller ökad aktivitet till förmån för att göra en bred allmänhet medveten om problemen och samtidigt därmed bidra till en ökad biståndsbenägenhet hos denna.

Den italienska kristdemokraten Giuseppe Petrilli anförde i sammanfattningen av sin rapport om *energi och ekonomi* (dok. 4703) att den rådande situationen med knappa energiråvaror som också var dyrbara skulle komma att bestå. Europa började se slutet på ekonomisk expansion. En ny ekonomisk utveckling i vår del av världen kunde nås endast om en ny och långsiktig industripolitik såg dagens ljus. Enligt Petrilli borde den konfrontation som nu präglade förhållandet mellan de oljeproducerande länderna och de konsumerande ersättas av förhandlingsvilja. Han förordade oljepris-

sättning efter förhandlingar mellan producenter och konsumenter. I linje med vad Grimsson tidigare framhållit konstaterade Petrilli att även om de ekonomiska framtidsutsikterna för Västeuropas länder syntes dystra kunde de inte på något sätt jämföras med det katastrofala läge som särskilt de icke oljeproducerande u-länderna befann sig i.

Bland de åtgärder som församlingen föreslår i sin resolution (nr 748) kan nämnas ökad oljeprospektering i Västeuropa, särskilt till havs, forskning om ny teknik för kolenergin utnyttjande, satsning på nya och förnybara energikällor, ökat ianspråktagande av kärnenergiesurserna i de stater som beslutat sig för att använda denna energiform samt mera forskning om sol-, vind- och vågenergi, jordvärme och liknande energislag. Denna offensiv bör paras med en medveten satsning på energisparande åtgärder. De sistnämnda bör inkludera åtgärder på skatteområdet för att främja energisnål produktion.

Till *minisessionen* hade Anders Björck utarbetat en rapport (dok. 4747) om *européisk luftfartspolitik rörande Nordatlanten*. I sin introduktion pekade han på att den amerikanska luftfartspolitiken fått sådana följder på prissättningen för Nordatlantrutterna att både amerikanska och europeiska bolag gjorde mycket stora förluster. Syftet med att föreslå ständiga utskottet att anta en resolution var därför att stödja den europeiska luftfartsorganisationen, ECAC, i dess ansträngningar att nå en överenskommelse med vederbörande organ i Förenta staterna och Canada. I den enhälligt antagna resolutionen (nr 755) förespråkas bättre samordning av prisbildning och flyglinjesträckningar i syfte att öka möjligheterna för flygbolagen att förutse inom vilka gränser de har att verka.

Den franske gaullisten Jean Bozzi hade till *höstmötet* utarbetat en rapport (dok. 4767) om *handelsförbindelserna mellan Europarådsstaterna och Nordamerika*. Rapporten innehöll bl. a. en redogörelse för Tokyorundans resultat i vad avsåg tulltariffer och icke tariffära handelshinder samt en genomgång av handelsproblem på vissa områden, särskilt textil, stål, bilar och jordbruksvaror. Ett kapitel avhandlade penningpolitiska frågor och i synnerhet den amerikanska ekonomiska politikens inflytande på de europeiska ekonomierna. I den enhälligt antagna resolutionen (nr 760) rekommenderas en rad åtgärder för att skapa balans i handelsutbytet, åtgärder som alla tar sikte på främjande av frihandeln.

Europarådsförsamlingens årliga *granskning av OECD:s verksamhet* ägde som vanligt rum under höstmötet. I debatten deltog förutom församlingsledamöter generalsekreteraren i OECD, Emile van Lennep samt parlamentariker från Australien, Canada, Finland och Japan. Inför debatten hade framlagts en huvudrapport från ekonomiska utskottet (dok. 4770) samt yttranden från flera andra utskott, nämligen utskottet för vetenskap och teknologi (dok. 4791), social- och hälsovårdsutskottet (dok. 4795), kultur- och utbildningsutskottet (dok. 4775), jordbruksutskottet (dok. 4771) samt utskottet för regionplanering och lokala myndigheter (dok. 4774).

Kurt Hugosson, som var social- och hälsovårdsutskottets rapportör, behandlade i ett inlägg framtiden för de sociala välfärdssystemen. Han ansåg det väsentligt att nu förhindra en nedskärning av resurserna i vårdsektorn och menade att privatisering och decentralisering av den sociala omvårdnaden skulle leda till ojämlikhet.

Kerstin Anér fokuserade i sitt inlägg på rapporten från utskottet för vetenskap och teknologi och erinrade om den vetenskapskonferens som ägt rum i Helsingfors i juni 1981 i Europarådets regi. Hon ansåg att konferensen och rapporteringen om den haltade i det att man förbisett att inte bara politiker, teknokrater och företrädare för bekymrade personer bland gräsrotterna utan också storindustrin och då framför allt de stora multinationella läkemedels- och elektronikjättarna borde tas med när det gäller att kontrollera utvecklingen.

Församlingen antog en omfattande resolution (nr 761) vari OECD:s olika verksamhetsgrenar kommenteras och ett direktiv (nr 400) om den femte parlamentariska vetenskapskonferensen i Helsingfors den 3-5 juni 1981.

Österrikes industri- och handelsminister Josef Starlbacker redogjorde i egenskap av ordförande i EFTA:s ministerråd för *EFTA:s 20:e och 21:a årsrapporter*. Joao Vasco Paiva, portugisisk socialdemokrat, hade dessutom utarbetat en rapport (dok. 4766). I denna behandlades Portugals roll i EFTA mot bakgrund av att landet stod på tröskeln till inträde i EG.

Lennart Pettersson efterlyste ett fördjupat, pragmatiskt samarbete mellan EFTA-länderna. Detta kunde gälla främjandet av sociala målsättningar i den ekonomiska politiken för att bibehålla hög sysselsättning i Europa, industriella joint ventures och gemensamma forsknings- och utvecklingsansattningar.

Den enhälligt antagna resolutionen (nr 762) spann på frihandelstemat. Den schweiziska radikaldemokraten Edouard Debetaz hade utarbetat ett yttrande (dok. 4768) på jordbruksutskottets uppdrag. Efter vissa tilläggsförslag från honom kom resolutionen också att innehålla vissa punkter om jordbruks- och fiskepolitiska frågor.

Till *januarimötet* hade den belgiska socialisten Claude Dejardin på ekonomiska utskottets uppdrag utarbetat en rapport (dok. 4828) som svar på *den europeiska transportministerkonferensens* 26:e och 27:e årsrapporter avseende år 1979 och 1980. Ett yttrande förelåg jämväl från utskottet för regionplanering och kommunala myndigheter utarbetat av den franske center- och framstegsdemokraten Louis Jung (dok. 4823). På det sistnämnda utskottets uppdrag hade den konservative ledamoten James Hill utarbetat en rapport om *tunneln under Engelska kanalen* (dok. 4839). Dejardins rapport behandlade de senare årens utveckling för järnvägarna, vägtrafiken, kanaltrafiken och rörledningstransporterna i Europa. Ett avsnitt behandlade sociala, energi- och miljöaspekter på transportarbetet, och på järnvägstrafikens område uppmärksammades särskilt kombinerade transporter, automatiska kopplingar och den tänkta järnvägstunneln under Engelska kanalen.

kanalen. I ett kortare avsnitt berördes säkerhetssträvanden rörande vägtrafiken.

Efter en gemensam och kortare debatt antog församlingen enhälligt en resolution (nr 766) om transportministerkonferensen. De uttalanden som församlingen gör till förmån för en ökad satsning på järnvägstrafiken speglar detta transportsätts pånyttfödelse i energikrisens spår. Samtidigt antogs likaledes enhälligt en resolution (nr 767) om kanaltunneln i vilken församlingen uttryckligen stöder tanken samtidigt som man förespråkar en tunnel för dubbelriktad trafik.

5. Sociala frågor – hälsovård

Efter rapport från den österrikiske socialdemokraten Karl Reinhart (dok. 4699) och kort debatt antog församlingen vid *majmötet* en rekommendation till ministerkommittén (nr 919) om anställdas skydd vid konkurser. I rapporten och rekommendationen beskrivs de problem, som, särskilt under nuvarande ekonomiska förhållanden, ofta drabbar de anställda vid konkurser. Ministerkommittén uppmanas att inleda arbete på att utarbeta en resolution eller annat instrument med rekommendationer till medlemsstaterna hur deras lagstiftning skall utformas för att öka de anställdas skydd. Det förutsätts att detta arbete genomförs i linje med vad man kommit fram till inom EG på detta område.

När Kurt Hugosson vid *minisessionen* introducerade sin rapport (dok. 4736) om den *sjätte översynsperioden av den europeiska sociala stadgan* beklagade han att denna hittills endast ratificerats av tretton medlemsstater trots att stadgan firade 20-årsjubileum. Han kritiserade också den långsamma procedur och eftersläpning som karakteriserade den granskning som görs av hur stadgans medlemsländer efterlever bestämmelserna. – I det yttrande (nr 106) som ständiga utskottet antog på församlingens vägnar understryks vikten av full sysselsättning. En rad preciserade uppmaningar riktas till namngivna länder att i olika avseenden rätta sig efter skilda delar i stadgan.

Ett av *höstsessionens* mest kontroversiella ärenden rörde *diskriminering av homosexuella*. Den holländske labourledamoten Joop Voogd hade utarbetat en rapport (dok. 4755), och den franske socialisten Noël Berrier hade på juridiska utskottets uppdrag lagt fram ett yttrande (dok. 4777).

Den livliga debatten avslutades med att församlingen med röstsiffrorna 61–22–5 antog en rekommendation (nr 924). De svenska ledamöterna stödde texten. Ministerkommittén rekommenderas att uppmana medlemsstaterna att avkriminalisera homosexuellt umgänge mellan samtyckande vuxna och att tillämpa samma lagliga debutålder som vid heterosexuellt umgänge. Europarådsstaternas regeringar uppmanas förstöra de särskilda register som förs över homosexuella av polis- eller andra myndigheter, att tillförsäkra homosexuella lika behandling på arbetsmarknaden särskilt inom den

offentliga sektorn. att all tvingande medicinsk behandling och forskning syftande till förändring av homosexuellas sexuella orientering upphör. att inga föräldrar, på grund av homosexuella tendenser. skall få sin umgängesrätt med barnen kringskuren samt att fångvårds- och andra myndigheter skall se upp med riskerna för våldtäkt. våld och sexuellt våldförande i fängelser.

I en samtidigt antagen resolution (nr 756) uppmanas Världshälsoorganisationen (WHO) att avföra homosexualitet från den internationella klassifikationslistan över sjukdomar.

Ärendet om *konstgjord befruktning* var också kontroversiellt. Vincent Tabone, maltesisk nationalist, hade utarbetat en rapport (dok. 4776). Vid omröstning medelst namnupprop inträffade det relativt ovanliga att en majoritet förkastade det föreliggande resolutionsförslaget, varför ärendet avfördes från dagordningen. Röstsiffrorna var 41-43-5. och den svenska delegationen stödde förslaget.

På grundval av en rapport (dok. 4754) från den franske gaullisten François Grussenmeyer antog församlingen en rekommendation (nr 925) om *Europarådets bidrag till det internationella handikappåret*. I denna inbjuds Europarådets medlemsstater bl. a. att inrätta ett särskilt pris på 10 000 franska franc att årligen utdelas till den person eller institution som gjort mest för de handikappades välfärd och deras medverkan i samhällets sociala liv.

Inger Lindquist framhöll i debatten att de ekonomiska svårigheter som nu drabbade Västeruopa inte fick innebära att man övergav de handikappade. Hon kritiserade den dom i Västtyskland som för en tid sedan medgivit en tysk resenär en 50-procentig reduktion av resans pris för att hon tvingats bo på ett hotell i Grekland där också en grupp svenska handikappade ungdomar bodde. Lindquist fann det oacceptabelt att handikappade segregeras vid turistresor eller i varje annat sammanhang.

6. Juridiska frågor

Vid *majmötet* behandlades *kabel-TV och direktsändande TV-satelliter* i en rapport av den holländske labourledamoten Pieter Stoffelen (dok. 4756). Rapporten och det förslag till rekommendation som var fogat till den rönte kritik från konservativt håll för att den på ett för lättvindigt sätt förbigick moralhalten i eterutbytet och från flera liberaler för att den sökte påtvinga programmakarna krav om viss standard i det som sänds. Många var tveksamma till att tillstånd först skulle inhämtas från den stat som huvudsakligen var avsedd som avnämare av satellitförmedlade program. Paralleller drogs därvidlag till hur det då skulle gå med de radioprogram som i dag sänds av de flesta västeuropeiska radiobolag direkt riktade till andra stater.

Kerstin Anér kritiserade rapporten för att alltför lättvindigt acceptera

reklam-TV. Hon förespråkade att allmänheten borde beredas bättre möjligheter att kritisera vad TV-bolagen valde att visa. Särskilt betänkligt fann hon att barn utsattes för många program innehållande våld. Detta var desto allvarligare som TV-bolagen valde att själva censurera positiva och konstruktiva nyheter, som de ansåg för tråkiga.

Den omfattande rekommendationen (nr 926) antogs med röstsiffrorna 59–10–11 varvid de svenska ledamöterna avstod. Ett direktiv (nr 401) antogs om kulturutskottets framtida behandling av problemet med våldstendenser i kulturutbudet.

Den 27 januari 1982 valde församlingen ledamoten i högsta domstolen, Jörgen Gersing att efterträda Max Sørensen som dansk domare i den europeiska domstolen för mänskliga rättigheter för perioden fram till den 28 januari 1989.

7. Kultur och utbildning

Till *minisessionen* hade den brittiske liberala ledamoten Alan Beith utarbetat en rapport om *arkeologi och metalldetektorer* (dok. 4741). I den rekommendation (nr 921) som ständiga utskottet antog på församlingens vägnar varnas för de plundringsrisker som är förenade med det ökade bruket av metalldetektorer i jakten på fornlämningar.

Alexandre Cirici, spansk socialist, hade till *höstmötet* utarbetat en rapport om *utbildnings- och kulturproblem förknippade med minoritetsspråken och dialekterna i Europa* (dok. 4745). Rapporten innehöll bl. a. en uppräknning och kortare beskrivning av minoritetsspråken och dialekterna i Europarådets medlemsländer. Trots flera försök från den svenska delegationens sida i kultur- och utbildningsutskottet avvisade Cirici möjligheten att i sin rapport ta med ett avsnitt om invandrarspråken i Europarådsstaterna. Därmed utgick också ett avsnitt om den invandrarspråksundervisning som bedrivs i vårt land. Utskottet har emellertid beslutat att ta upp undervisning i invandrarspråken särskilt.

Den rekommendation som församlingen antog (nr 928) kom därför att i allmänna ordalag söka förmå ministerkommittén att verka för en förbättrad ställning i medlemsländerna för minoritetsspråken och dialekter.

En fyllig rapport om *musikutbildning* hade utarbetats av Josef Frommelt, Progressive citizen's party, Liechtenstein (dok. 4760). I denna gjordes en historisk tillbakablick över musikutbildningen sedan den klassiska antikens tid. En redogörelse lämnades för de musikutbildningsformer som kommit att utvecklas i Europa i modern tid och i en bilaga redovisades musikutbildningens struktur i Europarådets medlemsländer. I församlingens rekommendation (nr 929) återfinns ett tolvpunktsprogram för musikutbildningen i Europa. och församlingen hoppas att ministerkommittén under det europeiska musikåret 1985 skall kunna redovisa vad som då åstadkommit för att förverkliga programmet.

Efter rapport av nederländske labourledamoten Joop Voogd (dok. 4786) antog församlingen utan debatt en rekommendation (nr 930) om *prissättning av böcker*.

8. Vetenskap, teknologi och miljö

Har Europa och västvärlden någon uppfattning om vart större tekniska förändringar på energiområdet, inom elektroniken och biotekniken leder? Vilka följder får dessa på våra samhällen, på de demokratiska institutionernas arbete och på förbindelserna mellan i- och u-länderna? Dessa var huvudfrågorna vid *den femte europeiska parlamentariska vetenskapskonferensen i Helsingfors* i juni 1981. När den belgiske kristdemokraten Charles Hanin vid *januarimötet* introducerade sin rapport (dok. 4830) från konferensen framhöll han att vetenskapliga framsteg var nyckeln till demokrati. I Europa hade man lyckats avskaffa hunger och besekrat många sjukdomar. Ett nytt problem för vår världsdel var att vi nu hamnat på efterkälken när det gällde nya landvinningar. Resurser fanns men de var inte samordnade. Andra problem rörde de tekniska landvinningarnas följder för *sysselsättningen* och ett tredje spörsmål hotet mot den personliga integriteten och etiska problem vid genmanipulation. Inom kort måste avgörande val träffas om hur forskningen skulle bedrivas i framtiden. Frågan gällde hur människan skulle använda sin makt över naturen för att undvika begångna misstag som förorening, hunger i stora delar av världen i övrigt och vansinniga satsningar på destruktiva vapen.

I mars 1981 hölls i Haag en europeisk parlamentarisk hearing om innovation, konkurrensförmåga och politiskt beslutsfattande: *ekonomiska och sociala följder av avancerad teknologi*. Den belgiske kristdemokraten John van Waterschoot hade utarbetat en rapport (dok. 4831) om denna hearing. Han fokuserade på problem förknippade med mikroelektronik, robotisering och bioteknologin. I sin introduktion av rapporten underströk han att informationen om dessa problem släpade efter. I Haag hade man därför enats om att informationsfrågorna var de viktigaste. Kunde dessa lösas skulle man också kunna anpassa arbetsplatserna till nya omständigheter.

Den gemensamma debatten av de båda rapporterna samlade nästan tjugo deltagare. Lennart Pettersson ansåg att politiken på det vetenskapliga och tekniska området inte längre kunde bedrivas effektivt om man inte också beaktade de vidare sociala följderna av landvinningarna på de båda områdena. Och dessa effekter måste beräknas redan innan man beslutade om vilka tekniska alternativ man ville satsa på. Pettersson önskade se ett närmare samarbete mellan vetenskapsmän och politiker och menade att den europeiska vetenskapsstiftelsen (European Science Foundation) i Strasbourg borde kunna spela en stor roll därvidlag.

Kerstin Anér frågade om tekniken är ansvarig för den användning den får eller om vetenskapen kunde hållas ansvarig för vad kapitalismen gör med tekniken. Tekniken kunde i själva verket inte hållas ansvarig för någonting utan det var människorna och deras organisationer som bar ansvaret. Den verkliga frågeställningen var vilken användning en viss teknik fick av vem och till gagn resp. nackdel för vem. Frågeställningen gällde alltså människans makt över naturen vilket betydde några människors makt över andra människor, eller annorlunda uttryckt vetenskapsmännens och deras uppdragsgivares makt att påverka människornas villkor med eller mot deras vilja. Anér kritiserade tendensen i rapporterna att tala om mänskligheten som om det gällde alla sex miljarder innevånare på jorden när det i själva verket rörde sig om en liten grupp högt privilegierade människor i ett hörn av världen. Särskilt märkligt fann hon talesättet att människan blivit slav under materiella ting för vilka hon offrat allt, också sig själv. Det skulle vara anständigare att säga att rika människor i rika samhällen offrat alla andra och sedan förslavats av tingen.

Församlingen fattade enhälligt tre beslut. I en rekommendation (nr 932) om vetenskapskonferensen i Helsingfors uttalas förhoppningen att Europa skall kunna återta sin förstarangsroll på forskningsområdet samtidigt som i-länderna måste bli mer benägna att dela med sig av de tekniska landvinningarna till u-länderna. På problemsidan tar rekommendationen upp följderna för samhället av teknologiska förändringar, hotet mot integriteten och faror för demokratin. I en annan rekommendation (nr 933) om innovation, konkurrensförmåga och politiska beslut återfinns en katalog åtgärder som medlemsregeringarna bör vidta för att minska klyftan mellan forskningen och politiken. I ett direktiv (nr 404) får utbildnings- och kulturutskottet uppdraget att söka finna nya vägar för att i utbildningsväsendet främja en balans mellan intelligensutvecklande och karaktärsdanande aktiviteter.

Genetisk ingenjörskonst: risker och möjligheter för mänskliga rättigheter var temat för en hearing i Europarådets regi i Köpenhamn i maj 1981. Lennart Pettersson hade utarbetat en rapport på teknik- och vetenskapsutskottets vägnar (dok. 4833) och Björn Elmquist en på juridiska utskottets uppdrag (dok. 4833) om Köpenhamnshearingen. Till rapporterna hade fogats identiska rekommendationsförslag, som alltså utarbetats gemensamt av de båda utskotten. Petterssons rapport behandlade huvudsakligen riskerna för miljö och personal vid experiment med hybrid-DNA som är den väsentligaste formen av geningenjörskonsten. Elmquists rapport tog upp de långsiktiga etiska och sociala frågor som aktualiserades vid avancerad kunskap om och manipulation av en människas genetiska arv.

Den brittiske labourledamoten Laurence Pavitt och den portugisiska socialdemokraten Antonio Queiroz hade på social- och hälsovårdsutskottets uppdrag utarbetat ett yttrande i ämnet (dok. 4842).

Enligt Lennart Pettersson hade säkerhetsproblemen vid dagens hybrid-DNA-forskning överdrivits i den allmänna debatten. Sedan forskningen på detta område intensifierades i början av 1970-talet hade osäkerheten om den till stor del skingrats så att den ursprungliga rigorösa säkerhetskontrollen kunnat lättas. I själva verket hade inte någon olycka inträffat vid hybrid-DNA-forskning sedan den inletts. Den allmänna uppfattningen syntes vara att mikroorganismer som manipulerats genetiskt inte utvecklades till något slags superbakterier som var omöjliga att utrota. Tvärtom föreföll de inte vara farligare än de mikroorganismer som används som råmaterial i denna forskning. Dessutom syntes de oftare vara mer försvagade än sina motsvarigheter i naturen, vilka inte utsatts för någon behandling.

Genetisk ingenjörskonst var ett område där allmänheten hade lätt för att missförstå vad som gjordes, fortsatte Lennart Pettersson. Många haltande paralleller existerade och det var lätt att överdriva riskerna med den forskning som bedrevs. Av detta skäl hade politikerna ett särskilt ansvar för att allmänheten vägledes. Särskilt angeläget var det att inte förbise de mycket positiva framtidsutsikter som denna forskning hade. Geningenjörskonst, bioteknologi och hybrid-DNA var forskningsområden som snart kunde avsätta för mänskligheten positiva resultat. Framsteg hade redan gjorts på det medicinska området där säkrare vaccin och billigare insulin framställts och där kvantiteter tillräckliga för kliniskt bruk av interferon producerats för cancerbehandling. Inom jordbruket skulle i en nära framtid revolutionerande förbättringar kunna genomföras som ett resultat av forskningen om våra vanligaste sädeslag.

Elmquist ansåg debatten i församlingen viktig eftersom genmanipulation av människoceller var ett mera direkt sätt att påverka människan själv och således också framtidens samhälle. Nya möjligheter att forma framtidens människor efter önskad modell skulle öppna sig. Cancerns mysterium och kanske rent av livets skulle komma att avslöjas. Ärftliga sjukdomar skulle kunna botas. Sådana framsteg borde inte förhindras. Han ville därför helst se en uppmjukning av en del av de restriktioner som i dag gällde främst vid forskning med hybrid-DNA rörande allvarliga sjukdomar, såsom blödarsjuka, leukemi och andra ärftliga sjukdomar. En lista omfattande dessa sjukdomar borde upprättas. Elmquist gick så långt som att föreslå att sådana sjukdomar borde genmanipuleras hos sjukdomsbärande individer innan dessa tilläts avla barn.

Församlingen godkände en av Kerstin Anér föreslagen ändring av föreliggande förslag till rekommendation. Hon underströk vikten av att varje individ har rätt till sitt genetiska material och sin egen kropp. Ingen borde bli föremål för medicinsk teknik utan föregående samtycke efter information. Ett särskilt problem utgjorde, enligt Anér, foster och ägg, som inte kunde lämna sådant samtycke. Oavsett vilken syn man hade på fostrets status som individ eller del av moderns kropp måste de som närmast berördes, föräldern eller föräldrarna, frivilligt ge sitt samtycke.

Kerstin Anér fann det beklagligt att man i Köpenhamn såväl som i Helsingfors vid vetenskapskonferensen samt i Petterssons och Elmquists rapporter förbisett att det som verkligen begränsade vetenskapens frihet var intresset hos dem som betalar den. Storföretagen beslutade vad vetenskapen skulle användas till, åtminstone hade de större inflytande på besluten än någon annan. Detta var inte nödvändigtvis till skada för alla men det hade definitivt intet att skaffa med friheten för forskaren eller forskningen.

Församlingen antog med två avståenderöster en rekommendation (nr 934) som innehåller en rad konkreta förslag riktade till medlemsregeringarna enskilt och till ministerkommittén.

Edward Garrett, brittisk labourledamot, hade lagt fram en rapport på uppdrag av utskottet för regionplanering och kommunala frågor om *utbildningens roll i miljövårdsarbetet i Europa* (dok. 4822). Rapporten behandlade utbildning på miljövårdsområdet i ett internationellt perspektiv och belyste möjligheterna till ökat europeiskt samarbete. Efter kort debatt antogs en rekommendation (nr 937) som välkomnar inrättandet nyligen av den europeiska stiftelsen för miljövårdsutbildning (Foundation for Environmental Education in Europe) och som ger Europarådets sekretariat uppdraget att utarbeta ett utkast till överenskommelse mellan Europarådet och stiftelsen med syfte att på den sistnämnda överföra ansvaret för genomförandet av de utbildningsprojekt på miljövårdsområdet som ingår i Europarådets andra medelfristiga plan.

9. Befolknings- och flyktingfrågor

Ursprunget till det rådande läget i El Salvador stod att finna i landets ekonomiska och sociala situation, som präglades av förekomsten av två distinkta grupper, nämligen den extrema högern och den extrema vänstern. Högern bestod huvudsakligen av storgodsägare och de högre militärerna och vänstern av proletariatet och revolutionära grupper med förbindelser med den internationella kommunismen. Så sammanfattade den portugisiska centrumsocialdemokraten Maria José Sampaio sin rapport till *majmötet om flyktingarna från El Salvador* (dok. 4698).

Anita Gradin framhöll i egenskap av utskottets ordförande att den sociala situationen i många latinamerikanska stater var så svår att explosionen av de spänningar som byggts upp under sekler syntes helt naturlig. Trots detta hade man i utskottsbehandlingen av ärendet sökt begränsa sig till de humanitära synpunkterna på de rådande svårigheterna i landet. Hon beklagade att man ofta förbisåg de humanitära aspekterna till förmån för renodlat politiska överväganden när det som här var fråga om människoliv. Det var uppenbart att huvuddelen av den internationella pressen och politiska organ tolkade utvecklingen i El Salvador som ett led i försämringen av förbindelserna mellan öst och väst. Om denna analys accepterades delade man också tanken på att de båda supermakterna borde kunna öva inflytande på de interna förhållan-

dena i stater överallt på jorden. Detta fann Gradin förkastligt. Staterna måste i stället ges möjligheter att själva råda över sin framtid.

Efter att ha beskrivit utvecklingen i landet efter år 1979 konstaterar församlingen i sin resolution (nr 751) att den regerande juntan ökat förtrycket samtidigt som den nya amerikanska administrationen i stigande grad bistår juntan och Cuba på motsvarande vis stöder gerillan. Europarådsstaternas regeringar uppmanas att stödja den verksamhet som bedrivs av FN:s flyktingkommissarie och Internationella röda kors-kommittén, att vädja till El Salvadors grannstater att ta emot flyktingar från landet, att verka för att interventionen utifrån upphör samt att vädja till regeringen i El Salvador och till oppositionen grupperad inom den demokratiska revolutionära fronten att inleda en dialog i syfte att göra det möjligt för folket att leva i fred. Europarådsstaternas regeringar uppmanas också att verka för att mänskliga rättigheter respekteras av alla politiska krafter som verkar i landet samt att dessa skall underlätta Röda korsets verksamhet.

Efter rapport från den brittiske konservative ledamoten Sir Frederic Bennet och den norske høyreledamoten Karin Hafstad (dok. 4762) antog församlingen vid *höstmötet* en rekommendation (nr 922) om läget för *flyktingarna från Afghanistan*. Ministerkommittén uppmanas att öka sitt politiska och materiella stöd till de internationella programmen för flyktingarna samt att verka för en politik som syftar till att skapa förutsättningar för dem att återvända hem. I ett samtidigt antaget direktiv (nr 399) tillsätts ett underskott till församlingens politiska resp. befolkningsutskott. Underutskottet skall studera möjligheterna för Europarådet att medverka i en rättvis lösning av Afghanistankrisen.

Claudius Petit, ordförande i styrelsen för den *européiska fonden för återanpassning av flyktingar*, gästtalade och förklarade att fondens aktiviteter sträckt sig från att hjälpa flyktingar efter andra världskriget till att bistå offren från jordbävningar. Han uttryckte förhoppningen att fonden snarast skulle uppnå en utlåningskapacitet om 350 miljoner dollar årligen. Kristdemokraten Georges Margue från Luxemburg hade utarbetat en rapport (dok. 4763) om fondens verksamhet.

I egenskap av ordförande i befolkningsutskottet hyllade Anita Gradin den framlidne styrelseordföranden Pierre Schneiter för dennes insatser. Hon erinrade också om vikten av att fondens medlemmar bidrog till en breddning av fondens möjligheter att skapa och bevara sysselsättning, bygga ut yrkesutbildning samt att i missgynnade regioner medverka till en utbyggnad av infrastrukturen.

I församlingens rekommendation (nr 927) uppmanas de Europarådsstater som ännu inte är medlemmar i fonden att bli detta. Fondmedlemmarna uppmanas verka för att fonden ges möjligheter att bidra till ansträngningar som syftar till att minska den ekonomiska och sociala obalansen mellan Nord- och Sydeuropa.

Den italienska socialisten Margherita Boniver hade utarbetat en rapport

som sammanfattade *ratifikationsläget beträffande 1977 års Europarådskonvention om den migrerande arbetskraftens rättsliga ställning* (dok. 4764). Trots att konventionen öppnats för undertecknande redan den 24 november 1977 hade till höstsessionen endast följande stater undertecknat den: Belgien, Förbundsrepubliken Tyskland, Grekland, Luxemburg och Nederländerna. Ratificerat konventionen hade endast Portugal, Spanien, Sverige och Turkiet. Konventionen träder i kraft sedan fem Europarådsstater ratificerat den.

Anita Gradin uttryckte i sin sammanfattning av debatten besvikelse över att så få stater ratificerat konventionen, särskilt som det tagit elva år att utarbeta den. Genom ratifikation skulle staterna kunna visa solidaritet genom aktivt handlande. I rekommendationen (nr 931) uppmanas ministerkommittén att vidta åtgärder för att påskynda ratifikationsprocessen. Församlingen antog samtidigt ett direktiv (nr 402) i vilket församlingsmedlemmarna uppmanas att på hemmaplan verka för att regeringarna ratificerar.

10. Jordbruk

Vanvård av hästar vid internationella transporter hade till höstmötet ägnats en rapport av den tyske CDU/CSU-ledamoten Günther Müller (dok. 4758). Han redovisade de missförhållanden som rådde vid internationella transporter av hästar till slakt främst från Östeuropa och i södra Europa. Många exempel anfördes på hur det satts i system att transportera hästar långväga och under flera dygn utan att de fick tillgång till föda eller ens vatten. Det hade ofta hänt att hästarna avlidit under transporterna.

Kerstin Anér framhöll att det vore bättre att slakthästar slaktades där de fötts upp och transporterades till avnämarna i fryst tillstånd. Denna tanke återfinns i den rekommendation (nr 923) som församlingen antog och i vilken förespråkas bredare anslutning, främst bland de östeuropeiska staterna, till 1968 års europeiska konvention för skydd av djur under internationella transporter.

Inför *januarimötet* hade den brittiske konservative ledamoten Paul Hawkins lagt fram en rapport (dok. 4814) om jordbrukspolitiken i Europa: *etablering i jordbruket*. Han behandlade frågor som förlust av jordbruksmark vid byggnation, flykten från landsbygden, jordbrukares pensionsålder, arvs- och skattefrågor, storleken på lantbruken, institutionaliserat ägande och trottoarbönder samt svårigheterna att förvärva mark på grund av priserna, inflationen och inte minst skattelagstiftningen. Fabio Maravelle, italiensk socialist, och den tyske CDU/CSU-ledamoten Günther Müller hade samtidigt lagt fram en rapport (dok. 4818) om *förnyelse av missgynnade jordbruksdistrikt*.

Båda rapporterna blev föremål för en gemensam debatt som samlade tjugo talare. Inläggen präglades av vad Hawkins skrev i sin sammanfattning,

nämligen att situationen är så olika i medlemsstaterna att det skulle vara omöjligt att föreslå åtgärder som var lämpliga överallt i Europa. I sin introduktion av rapporten önskade Hawkins en frisk och frodig landsbygd där rätt utbildade unga män och kvinnor kunde arbeta och fostr sina barn. Faran var dock stor för att detta inte skulle kunna förverkligas eftersom förlusten av god jordbruksmark gått så långt.

Einar Larsson frågade hur man bäst kunde bistå unga, effektiva och välutbildade jordbrukare att få tillgång till mark samt hur samhället fick bäst nytta av jordbruket. Enligt Larsson borde man lagstifta till förmån för den yngre generationen snarare än till förmån för säljarna. Brukandet av jorden borde starkare knytas till ägandet. Aktivt ägande inkluderade att ägaren av jordbruksfastigheten brukade denna själv tillsammans med sin familj. Han föredrog detta framför passivt ägande. Som en konsekvens härav borde jordbruksfastigheter prisregleras i lag så att priserna stod i samklang med inkomsterna från fastigheten. Han anförde att man i Sverige haft goda erfarenheter av 1979 års jordförvärvslag och att priserna på jordbruksfastigheter, särskilt i utpräglade jordbruksdistrikt, gått ned under de två senaste åren.

Einar Larsson lade också fram ett tilläggsförslag till resolutionsutkastet. Förslaget syftade till att stärka aktivt ägande på bekostnad av arrendelösningar. En annan ledamot lade fram ett förslag med rakt motsatt syfte. I kompromissens tecken drogs båda emellertid tillbaka.

Församlingen antog enhälligt en resolution (nr 764) som rekommenderar en rad åtgärder för att underlätta särskilt för yngre människor att ägna sig åt jordbruk och en rekommendation (nr 935) med konkreta förslag om hur man skall främja förnyelsen av missgynnade jordbruksdistrikt.

11. Budget, administration, procedur m. m.

Församlingen antog utan debatt och enhälligt vid *majmötet* ett yttrande (nr 105) över *programbudgeten och utgiftsstaten avseende församlingen för år 1982*. Yttrandet hade utarbetats av fransmannen Louis Jung (UCDP) (dok. 4702). När han presenterade rapporten konstaterade han att budgeten syntes vara en väl avvägd balans mellan aktiviteternas krav i organisationen och de ekonomiska problem som medlemsstaterna hade att brottas med. Han beklagade dock att ministerkommittén åter styvmoderligt behandlat kraven från de politiska grupperna på ökade personalresurser.

Församlingen antog enhälligt en resolution (nr 752) med vilken procedurreglerna ändras så att det görs möjligt för de *delegationer* som så önskar att utrusta sig med *fullmakter* från vederbörande nationella organ att omfatta längre perioder än en årssession, som hittills gällt.

Vid *minisessionen* behandlades en rapport av den tyske socialdemokraten Karl Ahrens om *kvinnans roll i Europarådet* (dok. 4739). Rapporten belyste anställningsförhållandena och möjligheterna till karriär i Europarådssekre-

tariatet och i en rad andra jämförbara internationella organisationer. I den resolution som ständiga utskottet antog på församlingens vägnar (nr 753) uppmanas generalsekreteraren att se till att annonser om topposter i sekretariatet utformas så att kvinnor känner sig manade att söka dem. Tillsättningen skall sedan spegla en strävan efter jämn könsfördelning på alla nivåer i administrationen.

Efter rapport (dok. 4748) från Louis Jung, framstegsdemokraternas centerunion, Frankrike, antogs också vid minisessionen ett yttrande (nr 107) om *Europarådets budgetar för åren 1979, 1981 och 1982*.

När Anders Björck vid minisessionen presenterade sin rapport (dok. 4740) om *Europarådets förbindelser med icke statliga organisationer* förklarade han att församlingen tyvärr inte på ett tillfredsställande sätt blev underrättad om vilka aktiviteter flera icke statliga organisationer med konsulativ status vid Europarådet vidtagit sedan församlingen antagit olika resolutioner. Björck önskade en utvidgad kontakt med de organisationer som har medlemmar också i länder som står utanför Europarådet. Han förespråkade en konferens under år 1982 med de organisationer som har konsulativ status vid Europarådet. – Ständiga utskottet antog en resolution i ärendet (nr 754).

*Bilaga***Beslut fattade av Europarådets parlamentariska församling och dess ständiga utskott under 33:e årsessionen (april 1981–mars 1982)****Rekommendationer**

- 919 om anställdas skydd vid konkurser
- 920 om formerna för överlämnande av ledamöternas fullmakter
- 921¹ om metalldetektorer och arkeologi
- 922 om läget för flyktingarna från Afghanistan
- 923 om vanvård av hästar vid internationella transporter
- 924 om diskriminering av homosexuella
- 925 om Europarådets bidrag till det internationella handikappåret
- 926 om kabel-TV och direktsändande TV-satelliter
- 927 om Europarådets fond för återanpassning av flyktingar
- 928 om minoritetsspråk och dialekter i Europarådsstaterna
- 929 om musikutbildning
- 930 om prissättning av böcker
- 931 om ratifikationsläget avseende 1977 års Europarådskonvention om den migrerande arbetskraftens rättsliga ställning
- 932 om den femte parlamentariska vetenskapskonferensen
- 933 om innovation, konkurrensförmåga och politiskt beslutsfattande
- 934 om genetisk ingenjörskonst
- 935 om förnyelse av missgynnade jordbruksdistrikt
- 936 om läget i Turkiet
- 937 om miljöutbildning i Europa
- 938¹ om läget i Turkiet

Resolutioner

- 747 om globala framtidsutsikter: människans behov och jordens resurser
- 748 om energi och ekonomi
- 749 om förbindelserna mellan Europa och Förenta staterna
- 750 om säkerhet och samarbete i Europa
- 751 om flyktingar från El Salvador
- 752 om ledamöternas fullmakter
- 753¹ om kvinnans roll i Europarådet
- 754¹ om parlamentariska församlingens förbindelser med icke statliga organisationer
- 755¹ om europeisk luftfartspolitik för Nordatlanten
- 756 om diskriminering av homosexuella
- 757 om läget i Turkiet

- 758 om förhållandena mellan Europa, Förenta staterna och Canada
- 759 om ESK-mötet i Madrid
- 760 om handelsförbindelserna mellan Europarådsstaterna, Förenta staterna och Canada
- 761 om OECD:s verksamhet under år 1980
- 762 om EFTA:s 20:e och 21:a årsrapporter
- 763 om läget i Polen
- 764 om etablering i jordbruket
- 765 om läget i Turkiet
- 766 om den europeiska transportministerkonferensen
- 767 om tunneln under Engelska kanalen
- 768 om förföljelse i Iran
- 769¹ om en Afghanistandag
- 770¹ om internationella migrationskommitténs (ICM) verksamhet

Direktiv

- 397 om läget i Turkiet
- 398 om mandatperioden för en turkisk parlamentarikerdelegation
- 399 om lösning av Afghanistankrisen
- 400 om den femte parlamentariska vetenskapskonferensen i Helsingfors den 3–5 juni 1981
- 401 om kabel-TV och direktsändande TV-satelliter
- 402 om ratifikationsläget avseende 1977 års Europarådskonvention om den migrerande arbetskraftens rättsliga ställning
- 403 om kollokvium angående förbindelserna mellan Västeuropa och Japan
- 404 om den femte parlamentariska vetenskapskonferensen
- 405 om polska flyktingar
- 406 om läget i Turkiet

Yttranden

- 105 om församlingens budget
- 106¹ om den sjätte översynsperioden av den europeiska sociala stadgan
- 107¹ om Europarådets budgetar för åren 1979, 1980 och 1981

¹ Antagen av ständiga utskottet.

